

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 18-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: [NRO09067](#)

Områdesnamn: [KUSTSTRÄCKAN VALAR-GERVALDS SAMT SUNDRE](#)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I SO, Mittpunkt: 5I 2i 44

Areal: 3 802 ha, varav 156 ha vatten och 3 646 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi, klintkust, raukar, strandvallar		flora
odlingslandskap	naturbetesmark	flora
våtmarkskomplex	fuktäng	flora
	fukthed	
	topogent kärr	
	marin strandäng	fauna

Värdeomdöme: Området omfattar ett stycke kustnatur som är helt unik för Gotland. Här inryms ett flertal geologiskt intressanta företeelser såsom klintar, grottbildningar, raukar och strandvallar. Berggrunden är intressant med förekomst av bl a oolitisk kalksten. Området ger en mycket god bild av det äldre odlingslandskapet och rymmer hela 2 367 hektar naturbetesmarker vilket utgör 65% av den totala landarealen. Här finns mycket vidsträckta utmarksbeten med lång kontinuitet och höga naturvärden. Hoburgsområdet och kuststräckan Rivet-Barshageudd utgör värdefulla rastlokaler för flyttfåglar. Muskmyr är en orörd agmyr av betydande intresse som häcklokal.

Huvudkriterier:

- A. Stort sammanhängande kustområde med flera unika bildningar.
- B. Opåverkad agmyr. Klintkust med till största delen ostörd geomorfologi.
- C. Stora arealer rika kalkfuktängar och kalkmarker såsom alvar, fukthedar och rikkärr.
- D. Rik fågelfauna. Rik flora.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representavitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Den nuvarande markanvändningen och hävden bör fortsätta. Området påverkas negativt av bebyggelse och olämpligt lokaliserade vägar och täkter. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar, vägdragningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering och dämning. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984). Omfattas av utökat strandskydd om 200 m. Husrygg, Vaktbackar och Muskmyr är avsatta som naturreservat (1949, 1972 respektive 1985). Större delen av Sundre socken och delar av Vamlingbo socken är landskapsbilds-skyddsområde (1966).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 3 Storsudret.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 56) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer I8013 92-1, 6, 11, 22--24, 26, 29--31).

Muskmyr och Vaktbackar är av regeringen föreslagna Natura2000-områden.

Områdets huvuddrag:

Kuststräckan Valar-Mjölhatteträsk-Gervalds

Omväxlande kustlandskap, präglat av långvarig kulturpåverkan i olika former. Numera är stora delar under igenväxning. Väster om Burgsviks hamn dominerar alvarmark. Sjön Mjölhatteträsk (SMHI S 632488/164713) är stor men grund. Söder om Valar fyr går sandstenen i dagen, vilken vid Killingholm utbildat märkliga erosionsformer i strandlinjen. Söder om Snäckvik utbreder sig markanta strandvallar, vilka inåt land avlöses av alvarmark. Berggrunden är intressant med förekomst av bl a oolitisk kalksten. Söder om Grumpvik avlöses strandvallarna av en låg jordtäckt klint, som uppvisar spår av både Litorina- och Ancylusvallen.

Väster om Mjölhatteträsk finns ett tätt björkbestånd. Kustområdet söder Valar utgörs av betade hed- och ängsmarker. Där innanför ligger ett par våtmarker, som domineras av ag och omges av betade fuktängar. Söder om Bjärges finns ett stort bestånd av skogsalm.

Mjölhatteträsk är en betydande rastplats för stora skaror svanar, gäss och änder, och läget har medfört att många rariteter iakttagits. Vid sjön häckar bl a skärfläcka och lungpipare. Den yppiga strandlövskogen i söder utgör hemvist för sommargylling, kärrensångare, rosenfink, stenknäck, lundsångare m fl lövskogsarter. I området har grönfläckig padda påträffats.

Naturreservatet Husrygg

Det 37 ha stora Husryggsreservatet består av en ca tre km lång kustklint uppbyggd av fast kalkberg som på västsidan skjuter fram i smala hyllor ända upp till krönet. Berget är emellertid till större delen täckt av vittringsgrus och sten och ger därför intryck av att vara en ås. Endast på några få ställen är kalkberget så motståndskraftigt att små överhäng och grottor bildats. Där finns också flera källflöden, som bryter fram i slutningen. Husrygg gränsar i öster till ett större alvarområde och är liksom detta starkt präglat av fårbeta som dock är vikande. Lågväxande enbuskar breder ut sig på många ställen utom i rasbranten. Under klippbranten finns lövuppslag och snår. På den starkt betespräglade V slutningen, växer den sällsynta våradonisen, som från mitten av april och ett par månader framåt klär slutningen i gult. Från klinten vid Nackshajd får man en ovanligt tilltalande utsikt.

Naturreservatet Vaktbackar

Det 13,5 ha stora reservatet utgörs av alvarmark, som i norr övertväras av en mycket markant strandvallsserie. Alvarvegetation med bl a inslag av våradonis och gotlandssolvända kännetecknar området. Reservatet ingår som del i det öppna landskapet på Gotlands sydspets.

Hoburgs landskapsbildskyddsområde

Den exponerade sydudden är topografiskt markerad och uppvisar en skiftande geologisk utformning. Markanta strandvallar finns innanför Klehammarsudden, Barshageudd och Rivet. Strandvallar och erosionshak, från Ancylussjöns och Litorina- havets nivåer, finns väl utbildade på många ställen. Vid Hoburgen ligger en markant kustklint, som höjer sig drygt 30 m ö h. I denna har havet utsvarvat den berömda Hoburgsgubben och flera stora grottor. Vid stranden 300 meter sydsydväst om Hoburgsgubben finns vackra strandgrytor. Innanför kustområdet ligger Gotlands mest vidsträckta alvarmarker. Här ligger Muskmyr, som bl a är känd som en av de få kvarvarande gotlandsmyrarna med förekomst av randträsk. Berggrundsgeologin är intressant och består överst av Sundrelagren, som utgör det yngsta ledet i den siluriska lagerföljd som finns blottad på Gotland. Därunder vidtar Hamralagren, som består av märkelig kalksten och under denna uppträder Burgsvikssandsten. Av Sundrelagrens krinoieerika kalksten har den berömda Hoburgsmarmorn brutits. Burgsvikssandstenen nyttjas till brynen och slipstenar. Det vidsträckta alvarområdet hyser en märkelig växtlighet av delvis unik karaktär. Här är t ex den vanliga backtimjan representerad av en mängd olika former, som knappast är kända från annat håll på ön och här förekommer dvärgformer av vildmorot, piggfrö och ögontröst. På Klajven vid Hoburgs fyr växer säregna former av enbuskar med extremt korta barr. I området växer rikligt med våradonis, gotlandssolvända och gotlandsnarv. Längst uppe i nordost finns ett bestånd av den på ön sällsynta skogsalmen. Muskmyr får sin karaktär av vidsträckta agfält med inslag av tråd- och bunkestarr. I randträsket lyser den vita näckrosens blommor och på lågstarrängarna i V finns rikligt med orkideer.

För fåglarna har området p g a läget mycket stor betydelse som sträck- och rastlokal. Det har också medfört att expansiva arter med sydostlig utbredning i många fall här har funnit sin första häcklokal i Sverige eller Norden. Det gäller för Muskmyrs del bl a svarthakedopping, dvärgmå, skratmå och ängshök. Tillfälliga observationer av rariteter är vanliga. Sedan mitten av 1970-talet bedrivs vår och höst ringmärkning av rastande fåglar i området.

Det öppna, storslagna landskapet med dess havskontakt utgör de dominerande dragen i den tilltalande landskapsbilden. Kulturomdaningen av det naturgivna landskapet har här på ett ovanligt harmoniskt sätt skapat ett landskap av stor skönhet.

I dag nyttjas området främst för bilturism och vägen utmed Kettelviken har därför nyligen belagts. Området erbjuder vackra vyer och Hoburgsgubben utgör ett välbesökt turistmål. Det erbjuder emellertid även goda möjligheter till intressanta promenader, naturstudier, picknick och solbad. Området ingår delvis i den hela miljön Sundre med ängs- och hagmarks-objekten Västerbackar, Alvret, Digrans, Rivet, Udden, Juves, Ottens, Vänes och Barshageudd . Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker i form av havsstrandäng och alvar. Art- och individrika växtsamhällen med arter som brudbröd, vildlin, höskallra, darrgräs och jordtistel .Vanliga vegetationstyper är alvarhed av färsvingelalvartyp, alvarhed av örtrik ängshavretorräng, fuktäng av kalktyp, friskäng av rödventyp och torräng av färsvingeltyp.

Muskmyr utgör ett exempel på en myr i alvarmiljö med en värdefull flora och fauna.

Flisviken är et start sammanhängande område med fuktängar, kärr, våtar och strandängar. Området har under en tid präglats av ohävd eller svag hävd varvid stora partier växt igen med en och slån. Delar av området betas av nötkreatur, och vissa delar betas relativt hårt. Fuktängar upptar den största delen av området, och vegetationen är här varierad. På sand och grus är floran relativt artfattig och domineras av älggräs och högsstarr. Kalkfuktängarna däremot är betydligt artrikare. Här dominerar älvväxing, knägräs, darrgräs samt lågstarr i form av luddstarr, hundstarr, hirsstarr och slankstarr. I området finns ett flertal våtar med varierande vegetation. Här återfinns bl a bunkestarr, ag, tuvtåtel och älggräs.

Mot stranden är vegetationen friskare och här växer rödsvingel, rödven och salttåg. Kamaxingen står här ställvis dominant. Flera strandpartier är välbetade och här trivs smultronklövern. I området finns även en liten källmyr och här växer axag, mindre bestånd av kärrlilja, fjällätört, praktsporre samt källmossa.

Anmärkningar: VMI-ID: 5I3J01 (Msp), 5I2I02

Referenser:

- Gotlands kommun, 1985: *Områdesplan för Sudret*.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1986: *Sjöinventering*.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.
- Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ångs- och hagmarker på Gotland. Del 5, Storsudret*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.
- Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.
- Statens naturvårdsverk, 1981: *Botanisk inventering av hållmarksvegetation kring Muskenyr, Gotland*.